

בול ישובי ספר

Border Settlements Stamp

השירות הבולאי

המשרד הראשי: שד' ירושלים 12, יפו 080 61

PHILATELIC SERVICES

MAIN OFFICE: TEL AVIV - YAFO · ISRAEL

194

17.2.76

לישובי הספר מקום חשוב בהתיישבות העברית בארץ ישראל. יעודם ויחודם בולט במיוחד בארצנו כיוון שהם היוו את חוד החנית של ההתיישבות. אומנם ראשוני החלוצים שתקעו יתד בדגניה ובכינרת ואף אלה שקדמו להם, לא תמיד התיישבו בקרבת הגבול הגיאוגרפי של הארץ, אך הם יצרו בעצם נוכחותם הפיסית מעין עמדות קדמיות ושרטטו בכך קווים ארעיים למדינה היהודית שע" תידה לקום.

בתקופת המנדט הבריטי נאלצו מנהיגי הישוב להבקיע נתיבים בתוך שטחים שהוצאו אל מחוץ לתחום ההתיישבות היהודית. לצורך זה הם נזקקו לטכסיסים ותחבולות כגון קביעת עובדות בשטח ע"י הקמת מבנים תוך לילה. על רקע זה צמחה שיטת "חומה ומיגדל". בשנים 1936–1939 הוקמו נקודות רבות בשיטה זו, שניסתה להבטיח ביטחון מירבי לתושבים. מרבית הישובים האלה פוזרו באיזורי ספר מרוחקים, בלב אוכלוסיה ערבית עוינת. ניר דוד שבעמק בית שאן היתה הראשונה ואחריה באו נקודות רבות אחרות. המפורסמת בהן היתה חניתה שעלתה על הקרקע בשנת 1938, במיבצע מזהיר מבחינה אירגונית ונועז מבחינה מדינית. אנשי חניתה התנחלו במערב הגליל בקירבת גבול לבנון, איזור אשר עד לאותה עת לא דרכה בו רגל מתיישב יהודי.

כעבור שמונה שנים הופנה המאמץ החלוצי אל מרחבי הנגב השומם שהיה באותם ימים בבחינת ארץ לא נודעת. "הספר הלבן" שהונהג בידי השלטון המנדטורי אסר במפורש קניית אדמות בחבל ארץ זה. ואולם חרף האיסור החמור צצו לפתע, בחודש אוקטובר 1946, אחת עשרה נקודות ירוקות בשימון הצהוב. בזכות 11 קיבוצים אלה (אורים, נירים, שובל, בארי, רביבים, משאבי שדה, משמר הנגב, ועוד) הורחב בבת ארת תחומה של ארץ ישראל הנושבת. משקים אלה קבעו למעשה את גבולה הדרומי של הארץ ויצרו מציאות גיאופוליטית חדשה. ספק אם בלעדיהם אפשר היה "לס" פת" את הנגב לשיטחה של מדינת ישראל הריבונית בימי מלחמת השיחרור.

עם כינונה של ישראל העצמאית התברר, כי גבולותיה הארוכים הינם חשופים ופגיעים במקומות רבים. הספר הישראלי הפך לבעיה חמורה שתבעה פתרונות מידיים. בראשית שנות החמישים נעשו הצעדים הראשונים בכיוון זה. בגליל העליון הוקמו עיירות שאוכלסו בידי עולים שזה מקרוב באו; שלומי, שגב, מרגליות, אבן-מנחם ועוד, שנועדו לסתום פרצות לאורך גבול הצפון ולהגדיל את האוכ"ל לוסיה היהודית באיזור זה.

איזור אחר ששיווע להתיישבות רבת תנופה היה פרוזדור ירושלים. גם כאן הוקמו במהירות ישובי ספר מובהקים כמו מבשרת ירושלים,

מעוז ציון, מטע, אורה, עמינדב, מבוא ביתר ואחרים, שיצרו רצף טריטוריאלי מוצק וגם תרמו לפיתוח חקלאות ההר בקנה מידה משמעותי.

בעת ובעונה אחת הועלו על הקרקע מספר ישובים באיזור עדולם (בין ירושלים לבין חבל לכיש), שסבל אף הוא מחדירות תכופות של מסתננים כמו גבעת-ישעיהו, רוגלית, נוה-מיכאל ואביעזר שחיוקו את עורפה של ירושלים מדרום-מזרח וסייעו להרגעת המצב הבטחוני.

אולם עדיין נותרו גזרות רבות ורגישות שבשליטה הישראלית בהן היתה רופפת למדי. קשה במיוחד היה המצב לאורך גבולה המזרחי של-המדינה. בשנת 1961 הוקמה באיזור כורזים (מול חופה הצפוני של הכינרת) היאחזות ספר בשם אלמגור. היתה זו הראשונה בשרשרת האחוזות דומות שקמו בזו אחר זו.

ישובים אלה היו המשך רעיוני ומעשי ל"מצודות אוסישקין", שהוקמו בשנות ה-40 בגליל העליון המזרחי וביניהם דן, דפנה וכפר סאלד. תוך שנים מועטות נולדו אחיותיה של אלמגור: מעלה הגלבע, בירנית בגליל, מבוא מודיעין בחבל מודיעין, צור נתן מול קלקיליה וגרופית בערבה. הקרקעות לישובים הוכשרו ע"י הקרן הקיימת ואילו להקמת המבנים דאגו הסוכנות היהודית ומשרד השיכון. אי אפשר שלא להכיר בתרומתם הגדולה של היאחזויות אלה (שהפכו בינתיים לנקודות קבע), לביטחון השוטף של הגזרות בהן הוקמו. כוחות הביטחון ובמיוחד יחידות משמר הגבול, מצאו בהן משענת איתנה והסתיעו בהן רבות בפעולותיהם נגד מסתננים ומחבלים.

לצד הישובים החדשים נשאו גם המשקים הוותיקים בעול הביטחון הכבד. בעיקר אמורים הדברים לגבי ישובי עמק החולה ועמק הירדן, שעד למלחמת ששת הימים היוו מטרה נוחה להפגזות האויב. חברי שמיר, האון, תל קציר, עין גב, גונן, שער הגולן ואחרים סבלו כמעט עשרים שנה מהתנכלויות הסורים והירדנים. במשקים אלה גדל דור של "ילדי מקלטים", שבילו תכופות את מרבית שעות היממה במיקלטים.

אי אפשר שלא לציין את מצוקתם של תושבי עיירות הפיתוח – בית שאן וקרית שמונה הסופגים מהלומות ירי ופיגועים מדי שכיניהם שמעבר לגבול. ברם למרות ההפגזות הטורדניות שפגעו בנפש וברכוש לא נשברה רוח המתישבים ורובם המכריע לא נטש את ביתם.

לאחר מלחמת ששת הימים שקטה הגיזרה שמול הגבול הסורי, והפעילות העוינת הועתקה לאיזור הצפון, לאורך הגבול עם לבנון.

בשנים האחרונות היינו עדים לפיגועים נוספים ביישובי הספר : רצח התלמידים במעלות, המארב לאוטובוס של ילדי אביבים ירי קטיושות על קרית שמונה ועל מטולה, הפשיטות על קיבוץ שמיר וכפר יובל וכן שורה ארוכה של התנכלויות דומות. עמידתם האיתנה של התושבים מוכיחה שוב, כי ישובי הספר מהווים היום, כבעבר, את חגורת הבטחון של מדינת ישראל.

they could rely on their support and were greatly helped by them in their war against terrorists and infiltrators.

The veteran settlements too took their part in sharing the security burden and the yoke was a particularly heavy one for the Hula and Jordan Valley settlements which, until the Six-Day War, were a sitting target for the enemy's guns. The members of Shamir, Ha-On, Tel Kazir, En Gev, Gonen, Shaar Ha-Golan and others suffered continuously at the hands of the Syrians and Jordanians and raised a generation of "Shelter Children" who frequently spent the greater part of their days in the shelters. We cannot overlook the trials of the development towns of Bet Shean and Qiryat Shemona which suffered from the bombardment and incursions of their neighbours from across the border. Needless to say, those bombings and incursions, though they resulted in loss of life and damage to property, failed to break the spirit of the inhabitants and the vast majority of them refused to leave their homes.

Following the Six-Day War, the area facing the Syrian border quietened down and the centre of disturbance moved to the northern border facing Lebanon. In the past couple of years we have witnessed a series of attacks in the border settlements — the massacre of the schoolchildren at Ma'alot, the ambushing of the school bus carrying the children of Avivim, katyusha fire on Qiryat Shemona, the infiltration of Shamir and Kefar Yoval and a long list of similar incidents.

The manner in which the settlers of these border settlements stood firm in the face of danger is proof that they are fulfilling an essential function, acting as a security belt around the frontiers of the State.

הבול צויר ע"י מ. פרג. תל אביב

THE STAMP WAS DESIGNED BY M. PEREG, TEL AVIV

many points and the problem of the borders became one demanding urgent solution. The first steps were taken in the early fifties when a number of towns were established in Upper Galilee, populated by newly-arrived immigrants. Shelomi, Segev, Margaliyot, Even Menahem and others were sited so as to close gaps along the northern frontier and increase the Jewish population of the area.

Another area which cried out for mass settlement was the Jerusalem Corridor, and here too a number of typical frontier settlements such as Mevasseret Yerushalayim, Maoz Ziyon, Matta, Ora, Aminadav, Mevo Betar and others were set up to form a solidly based string of settlements which also made a notable contribution to the agricultural development of the region.

At the same time a number of settlements were established in the Adulam Region (between Jerusalem and the Lakhish Region) and they suffered from recurrent incursions of infiltrators. Examples of these are Giv'at Yeshayahu, Rogelit, Neve Mikhael and Aviezer which strengthened the south-east hinterland of Jerusalem and helped calm the security situation.

However there still remained a large number of sensitive points at which Israel's control was somewhat lax. The situation along the eastern border was particularly worrying. In the year 1961 a frontier settlement was established in the Korazim Area (opposite the northern shore of the Kinneret) and called Almagor — this was the first of a string of such settlements which sprang up one after another.

These settlements continued the principle of the "Ussishkin Forts" which were established in the eastern section of the Upper Galilee during the forties and included such settlements as Dan, Dafna and Kfar Szold. Within a few years Almagor was followed by Ma'ale Ha-Gilboa on Mt. Gilboa, Biranit in Galilee, Mevo Modi'in in the Modi'in Region, Zur Natan opposite Qalqilya and Grofit in the Arava. The land for these settlements was supplied by the Jewish National Fund while the Jewish Agency and the Housing Ministry took care of the buildings. The contribution of these points of settlement (which have meanwhile become permanent settlements) to the security of the areas in which they were situated, cannot be over-estimated. The security forces and the Border Police in particular knew that

The Border Settlements are an important part of the history of Jewish colonisation of the Holy Land. What makes them particularly outstanding is their role as outposts of Jewish settlement, and while it is true that the first settlers of Deganya and Kinneret, and even those who preceded them, did not always set up their tents in proximity to the country's geographical borders, yet their very presence constituted a range of outposts marking the borders of the Jewish State which lay ahead.

During the period of the British mandate, the leaders of the Yishuv were determined to gain a foothold in areas which were officially closed to Jewish settlement. This led them to adopt such stratagems as creating facts in situ by setting up buildings overnight. This was the basis of the "Tower and Stockade" system under which, during the years 1936—39, numerous settlements were set up in a manner calculated to provide maximum protection to their settlers. Most of these scattered settlements were established near the borders of the country, in the heart of hostile Arab territory. Nir David in the Bet Shean Valley was the first of such settlements and it was followed by many more similar ones, the most famous of which was Hanita which was colonised in 1938 as the result of first-class planning and political courage. The settlers of Hanita set up their tents in Western Galilee near the Lebanese border, an area which had previously known no Jewish settlement.

Eight years later, pioneering efforts were directed to the wide open spaces of the Negev which was still a kind of "terra incognita". The British government's White Paper specifically prohibited the purchase of land by Jews in the area, but in spite of this harsh restriction, the month of October 1946 saw 11 settlements sprout out of the yellow soil. These 11 settlements which included Urim, Nirim, Shoval, Be'eri, Revivim, Mashabe Sadeh, and Mishmar Ha-Negev, had the effect of extending the borders of the Land of Israel. They fixed, de facto, the southern border of the country and created a new geopolitical reality. But for them, it is doubtful whether it would have been possible to incorporate the Negev into the Israeli State during the War of Independence.

Once the State had been established, it soon became apparent that its straggling borders were exposed and vulnerable at